

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

KELEBEK ETKİSİ

.projectgroup

KELEBEK ETKİSİ

3

DİŞ AĞRISI

23

BİR AVUÇ ŞEKER

39

**KELEBEK
ETKİSİ**

“Aklıma hiçbir şey gelmiyor...”

Zeynep elindeki kalemi önündeki kâğıdın üstüne bıraktı hevesiz bir şekilde. Öğretmenleri “Enerji Tasarrufu Haftası” sebebiyle çocuklara bir proje ödevi vermişti. Enerjinin hayatımızdaki önemi nedir, kullandığımız enerji kaynakları nelerdir, nasıl tasarruf yapabiliriz gibi konuları anlatan bir ödev olacaktı bu. Teneffüste çocuklar bir araya gelmiş ve neler yazacaklarını konuşmaya başlamışlardı. Evdeki ışıkları gereksiz yere yakmamak, televizyonu izlemiyorlarsa kapatmak ve buna benzer birçok konu hakkında ödev hazırlayabilirlerdi. Ama Zeynep bu konuların çok kolay olduğunu düşünüyordu. O, öyle bir konu bulmalıydı ki bugüne kadar sınıfta kimsenin aklına gelmemiş olsun. Neler olabilir diye düşünerek eve gelmiş ve masasının başına bir hevesle oturmuştu. Önce, elektriği kimin icat ettiğini düşündü. Geçen sene okullarına gelen bir yazarın anlattıklarını hatırladı.

Elektrikle ilgili ilk deneyleri yapan milattan önce yaşamış bir Yunan filozofu olan Thales’ti. Kehribar

ile yünü birbirine srtnce taşın elektriklenip tüy, saman gibi hafif nesnelere çektiğini gözlemlemişti. Sonrasında ise 16.yüzyılda İngiliz bilim insanı William Gilbert elektrik üzerine çok ciddi araştırmalar yapmış ve elektriğin babası olarak tarihe adını yazdırmıştı. İlerleyen zamanlarda başka bilim insanları pili icat etmiş, Nicola Tesla ve Edison gibi mucitler ise elektrik akımını insanların kullanımına sunmuşlardı. Böylelikle elektriğin enerjiye dönüşmesini sağlayan serüven bundan 200 yıl önce başlamıştı. Tamam, bu güzel bir hikyeydi ama tarihî olayları sıralamaktan pek öteye gitmiyordu.

Daha orijinal fikirler bulmak için yerinden kalktı. Evde dolaşmaya başladı. Elektrik düğmelerine basıyor, lambaları bir açıp bir kapatıyordu. "Hey gidi Edison Amca, hey!" diye hayıflandığı bir sırada mutfakta yemek yapan annesiyle göz göze geldi. Annesi bir yandan çorba karıştırırken diğer yandan şaşkın şaşkın ona bakıyordu. Gülümsedi.

"Merak etme, ben iyiyim anneciğim. Sadece devim için ilham arıyorum." dedi Zeynep.

“Lambaları açıp kapamakla ne ilgisi var senin ilhamının, onu pek anlamadım. O yüzden şaşkın şaşkın bakıyordum.”

“Belki aklıma bir şeyler gelir diye düşünmüştüm.”

“Peki, neyle ilgili bu ödev? Seni bu kadar düşündürdüğüne göre epey zor olmalı.”

“Şey, aslında çok zor değil ama ben ne yazacağımı bilmiyorum. Öğretmenimiz enerji tasarrufu hakkında bir proje ödevi hazırlamamızı istedi. Ben de herkesin yazdığı konularda yazmak istemiyorum. Farklı bir şey olsun istiyorum.”

“Biraz yardıma ihtiyacın var sanki.”

“Galiba...”

“İstersen şöyle yapalım, sen şimdi sofrayı hazırlarken bana yardım et. Hemen yemeğimizi yiyelim. Sonra da birlikte oturur ve ödevin için neler yazabileceğini düşünürüz.”

“Sen süper bir annesin! Hemen servisleri açıyorum masaya...”

Sofra hazırlığı sırasında babası da işten gelmişti. Zeynep o kadar dalgındı ki kapı zilini duymamıştı.

Kapıyı kardeşi Selin açmıştı. Selin'in heyecanlı bir şekilde ve yüksek sesle:

"Babam geldi, babam geldi!" demesi onu kendine getirmişti.

Babası da o sırada mutfağa girmiş ve elindeki poşetleri bir kenara koymuştu.

"Hoş geldin, babacığım!" dedi buruk bir ses tonuyla Zeynep.

"Hoş bulduk, kızım." dedi. Tam mutfaktan çıkıyordu ki:

"Zeynep? Neden Karadeniz'de gemilerin batmış gibi durgunsun sen? Benim şen şakrak kızıma ne yaptınız?" dedi eşine bakarak.

"Aa, aşkolsun bey. Ödevini yapamamış Zeynep. Yemekten sonra hep beraber düşüneceğiz bir şeyler." dedi annesi.

"Hadi bakalım, öyle olsun." dedi babası gülümseyerek.

Yemekten sonra çay faslında Zeynep babasına da proje ödevini anlattı. Selin de hemen yerini almış ve merakla neler konuşulacağını bekliyordu.

Babası biraz düşündükten sonra enerji tasarrufuyla ilgili bildiklerini anlatmaya başladı:

"Aslında tasarruf deyince benim aklıma ilk gelen şey, gereksiz elektrik kullanımının azaltılmasıdır. Elektrik kullanımında tasarruf etmek ülke ekonomisine büyük kazanç sağlamaktadır. Bakın, şöyle bir örnek vereyim güzel kızlarım. Amerika Birleşik Devletleri büyük bir ülke değil mi? Hatta dünyanın en zengin ülkeleri arasında. Böylesine zengin bir ülkede insanların elektriğin boşa harcanıp harcanmadığını dert etmesi pek beklenmez. Sonuçta zenginler yani. Azıcık elektrik israf olsa ne olur. Ama oradaki bir okulda bir elektrik düğmesinin üzerinde aynen şu yazmaktaydı:

'İşiniz bittiyse lütfen kapatın. Biz ihtiyacımızdan fazla elektrik harcayacak kadar zengin bir ülke değiliz!'

Zeynep heyecanla:

"Aa, bizim okuldaki elektrik düğmelerinin üstünde de buna benzer bir uyarı yazısı var baba." dedi.

"Öyle mi? Demek ki okulunuzdaki öğretmenleriniz

de bu konuda çok hassaslar.” diyerek tasdik etti kızını.

“Öğretmenlerimiz bize enerji tasarrufu yapmamızı hep söylüyorlar zaten. Ama, şimdi anladım ki bu aslında bütün dünyayı ilgilendiren bir konu.”

“Evet, sevgili kızım bu evrensel bir konu. Çünkü, dünyadaki herkes enerji tüketiyor. Enerji tasarrufunun zengin veya fakir ülke olmakla bir ilgisi yok. Şu ampulün yanması için gereken elektriği üretmek için kocaman barajlar yapılıyor, barajlar yapılırken balıklar, bitkiler ve böcekler yok olabiliyor. Sonra bu barajlar sınırsız bir ömre de sahip değil. En fazla 100 yıl elektrik üretebiliyorlar. Yani 100 yıllık bir elektrik üretimi için binlerce yıldır orada yaşayan canlılar yerinden yurdundan ediliyor. Bunun yanında bazen doğal gazdan, kömürden veya diğer yakıtlardan da elektrik üretilebiliyor. Ama tüm bunlar yandığında dünyanın atmosferi yavaş yavaş kirleniyor. Yani ne barajlar ne de yakıtlar bize temiz ve güzel bir dünya bırakmıyor. Dünyamızı yavaş yavaş tüketiyor. Şu ufacık lambanın elektriği o kadar

zor koşullarda üretiliyor ki bunu boşa harcamak aslında bu dünyaya yapacağımız en büyük kötülük olur.”

“Hiç böyle düşünmemiştim... Artık gereksiz yere yanan lambaları söndüreceğim. Gerekirse çevremdekileri de uyaracağım” dedi Zeynep.

“Ben de!” dedi Selin.

Annesi de kızlarına bakarak kendi anılarından bahsetti:

“Ben küçükken annem, yani anneanneniz, bir meyveyi yarım yamalak yediğimde ya da onu yeme konusunda burun kıvrıdığımda şöyle derdi:

‘Kızım. Bak bu meyve büyüsün, tatlı olsun diye koca güneş doğdu, ağacı büyüttü, ay çıktı geceler oldu, koca koca bulutlar yağmur oldu onu besledi. Tüm bunlar sen bu meyveyi yiyesin diye gerçekleşti. Ama sen şimdi burun kıvrıyorsun...’

Ben de bunu duyar duymaz hemen bitiriverirdim meyvemi. Büyüyünce anneannenizin söylediklerini çok daha iyi anladım. Çünkü, dünyadaki her şey biz daha rahat şartlarda yaşayalım diye enerji harcıyor.”

Babası gülümseyerek eşine baktı.

“Anneniz çok doğru söylüyor kızlar. Şu gördüğünüz lamba yansın diye belki barajlardan ne kadar su aktı gitti, ne kadar yakıt tüketildi ve bitti... Peki, siz bütün bunlara rağmen o elektrik düğmesini kapatmaya üşenecek misiniz, işiniz bittiğinde?”

Selin de bir şeyler söylemek istiyordu.

“Anne, biz de evimizdeki elektrik düğmelerinin üstüne böyle yazılar yazalım mı?”

Annesi, Selin’in fikrini onayladı.

“Tabii, yazabiliriz kızım.”

Zeynep anne ve babasının anlattıklarından çok şey öğrenmişti. Ödevini artık çok rahat bir şekilde hazırlayabilirdi.

“Anladım şimdi neye değinmem gerektiğini. Ben dünyamızdaki doğal kaynakları boşa tüketmemek için lambaların boşa yanmaması gerektiğini yani enerji tasarrufunun önemini vurgulamalıyım.”

“Bence de böyle bir ödev daha çok etkili olacaktır, arkadaşların ve öğretmenin ödevini daha çok sevecektir. Bu ödevini yarın mı vereceksin

öğretmenine? Çünkü, saat çok geç oldu, yetiştiremeyebilirsin.”

Zeynep rahatlamış bir ses tonuyla:

“Yok, babacığım. Bir hafta vaktim var. Ama ben bu gece yazacağım şeylerin bir taslağını hazırlayayım istiyordum. O yüzden bu telaşım.” dedi.

Babası:

“Peki, o zaman. Benim aklıma başka bir şey daha geldi. Hep birlikte hafta sonu Çatalca’ya gidelim mi?” diye sordu.

“Yaşasın! Pikniğe gidiyoruz!” dedi Selin havaya zıplayarak. Çatalca’ya birkaç defa piknik yapmaya gitmişlerdi. O yüzden bu sevinci.

Zeynep tereddüt ederek:

“Pikniğin benim ödevimle ne ilgisi var babacığım?” diye sordu.

“Enerji tasarrufunun bir diğer yönü de dünyanın doğal kaynaklarını tüketmeyen enerji üretim teknikleridir. Mesela güneş enerjisi, atom enerjisi, rüzgâr enerjisi bunlardan bazıları... Daha pek çok temiz enerji kaynağı var.”

“Ben hâlâ bunların ödevim ve Çatalca’ya gitmemizle alakasını kuramadım.” dedi Zeynep bir kez daha.

“O da sürpriz olsun mu? Haydi bakalım, şimdi herkes odasına. Yoksa yarın sizi uyandırmak için annen ve ben gereğinden fazla enerji harcamak zorunda kalacağız.” dedi.

Kızlar kıkır kıkır gülmeye başlamışlardı. Hemen yerlerinden kalktılar ve uyku hazırlığı için odalarına geçtiler.

Zeynep ve Selin hafta sonunun gelmesini dört gözle bekliyorlardı. Gidecekleri yer hakkında bir ipucu alabilmek için sürekli anne ve babalarına sorular soruyorlardı. Ama ikisi de ser verip sır vermiyordu.

***

Beklenen gün gelmişti. Sabah erkenden kalkıp yola koyuldular. Annesi ufak bir piknik çantası hazırlamıştı. Yolda acıkırlarsa müsait ve yeşillik bir mesire alanında durur ve karınlarını doyurabilirlerdi. Ama daha Çatalca’ya gelmeden piknik sepetindeki

poğaçalar, kekler tüketilmeye başlamıştı.

Uzaktan devasa uçak kanadı gibi gözüken ve sürekli dönen koca rüzgâr güllerine varmışlardı bile. Zeynep şaşkınlıkla onların dönüşünü izliyordu. Arabadan indiler ve kendilerini karşılayan bir amcayla tanıştılar. İsmi Ahmet'ti. Babalarının askerlik arkadaşıydı. Burada çalışıyordu. Babası ve Ahmet Amca eski günleri yad ederken kızlar da anneleriyle beraber etrafı keşfetmeye, tanımaya çalışıyorlardı. Bu devasa rüzgâr gülleri dönerken epey ses çıkarıyordu.

Zeynep biraz üşümüştü. Annesinden hırkasını istedi. Sonra da:

"Anneciğim iyi ki yanımıza hırkalarımızı almışız. Çünkü, burası çok esiyor." dedi.

"Babanız bana daha önce söylemişti burasının biraz serin olacağını. O yüzden tedbirli çıktım."

Selin gözlerini koca rüzgâr güllerinden alamıyordu.

"Anne, bunlar rüzgâr gülünün annesi mi?" diye sordu.

Ahmet Amca Selin'i duymuştu. Gülümseyerek:

“Rüzgâr gülünün büyük büyük annesi desek daha doğru olur küçük kız.” dedi.

Zeynep fırsat bu fırsat diyerek hemen sorularını sıralamaya başladı.

“Siz burada mı yaşıyorsunuz, burada ne iş yapıyorsunuz? Bu dev rüzgâr gülleri nasıl çalışıyor?”

Ahmet Amca Zeynep’in meraklı sorularını sakinlikle dinledi. Sonra da:

“Soru soran ve merak eden çocukları çok severim. Baban telefonda senden bahsetmişti. Bir ödevin varmış galiba...” dedi.

Zeynep:

“Evet, evet bir ödevim var. Enerji tasarrufu ile ilgili güzel bir proje ödevi hazırlamak istiyorum.” dedi.

“O zaman, tam yerine gelmişsin. Seni daha fazla bekletmeden hemen merakını gidereyim. Bu gördüğünüz devasa rüzgâr gülleri bir yel değirmeni gibi rüzgâr sayesinde döner. Bu sayede elektrik üretimi gerçekleşir. Biz bu dev makinelere rüzgâr türbini diyoruz.”

“Rüzgâr türbini mi? Çok değişikmiş ismi. Peki, ürettiği elektrikle ne yapıyorsunuz?”

“Buradaki bir rüzgâr türbininin ürettiği enerji sayesinde neredeyse 500 kişi bütün elektrik ihtiyacını karşılayabiliyor.” dedi Ahmet Amca.

Zeynep hayretle dev rüzgâr türbinine bakıyordu. Ahmet Amca konuşmasına devam etti:

“Biliyor musun buradaki rüzgâr türbinlerinin hepsi hemen hemen 60 bin kişinin enerji ihtiyacını ancak karşılayabiliyor. Bu arada, şu anda Türkiye’nin en büyük 10. rüzgâr ile elektrik üretim alanındasınız.”

“Vay canına! Bu muhteşem. Demek tüm bu koca rüzgâr gülleri sayesinde bir sürü barajın suyu boşa harcanmamış oluyor.” diye ekledi Zeynep.

“Aynen öyle, Zeynep. Bu rüzgâr türbinleri gibi daha pek çok alternatif enerji üretim tekniği bulunuyor. Güneş enerjisinden, jeotermal yani kaplıca sularının enerjisinden ve çöplerin geri dönüşümü ile, hatta ahırlarda oluşan gazlar kullanılarak elektrik üretilebiliyor. Bu sayede de dünyamızın doğal kaynakları tükenmemiş oluyor.

Yani doğal kaynaklardan da tasarruf etmiş oluyoruz böylece.” dedi Ahmet Amca.

Zeynep hemen söze karıştı:

“Anladım anlamasına ama tüm bunların dünyamıza etkisini kafamda çok kuramıyorum.”

“Küresel ısınmayı düşün...” dedi babası.

“Küresel ısınma mı? O ne?” diye sordu Selin.

“Biliyorum ben onu,” dedi Zeynep. “Dünyamız git gide daha sıcak bir yer hâline geliyormuş Selin. Çünkü, insanların enerji tüketirken, özellikle de kömür ve petrol tüketirken çıkarttığı karbondioksit gazları atmosferi hasta ediyor ve atmosfer daha çok güneş ışını emmeye başlıyormuş. Eğer Plüton gibi soğuk bir gezegen olsaydık bu bizim için büyük lütuf olurdu ama Dünya zaten çok güzel bir gezegen. Dört farklı mevsimi yaşayabiliyoruz. Ama, Dünya ısındıkça sadece yaz ve kış mevsimleri yaşanır hale gelecek. Çünkü, ısındı mı hemen ısınacak, soğuduğu zaman da çok soğuyacak. İklimler birbirine karışacak. Bu yüzden küresel ısınma çok kötü bir şey!”

“Aferin, Zeynep. Üç aşağı beş yukarı güzel

tanımladın küresel ısınmayı.” diye söze karıştı Ahmet Amca ve devam etti:

“Aslında küresel ısınma da insanın tasarruf etmemesinden kaynaklanan bir sorun olarak karşımıza çıktı. İnsanlar kömürü, petrolü, benzini, doğalgazı gereksiz yere fazla fazla tüketti. Bunların oluşturduğu sera gazları atmosferde birikti. Şimdi bilim insanları bu gazları yok etmek için çözümler arıyor. Ama aslında çözümü başta aramak lazım, yani tasarrufta. Halen geç kalmış sayılmayız. Alternatif enerji kaynaklarını ne kadar çok kullanabilirsek, dünyamızın normale dönmesine o kadar çok katkı yapmış oluruz.”

“Bir rüzgâr türbini ile bunu yapmak mümkün mü yani?” diye sordu Zeynep.

“Elbette mümkün.” diye ekledi Ahmet Amca.

“Kelebek etkisini duymuş muydunuz çocuklar?” dedi babaları.

“Kelebek etkisi mi?” diye hayretle sordu kızlar.

“Kelebekler çok güzel böcekler ama ne etkisi olabilir o minicik böceklerin dünyamıza, onu

bilmiyorum babacığım.” dedi Zeynep.

“Şöyle anlatayım o zaman size çocuklar,” dedi babaları ve devam etti:

“Bir leğene su koyduğunuzu düşünelim. Bu suyun ortasına parmağınızla hafifçe dokunduğunuzda oluşan dalgalar leğenin kenarına doğru büyür değil mi?”

“Evet, ama leğen ve su dalgası ne alaka şimdi babacığım?”

“Sabret, anlatacağım.”

“Evet, sabretsene abla ya... Zaten kafam karıştı biraz.” dedi Selin.

“Anlatıyorum, bakın. Bilim insanlarına göre dünyanın bir köşesinde bir kelebeğin kanat çırpması sonucu oluşan hava dalgası işte bu leğendeki dalga gibi yavaş yavaş büyüyebilir. Yani, bir kar topunun yuvarlandıkça büyüyüp çığa dönüşmesi gibi.” dedi babaları.

“Şimdi anladım. Kelebeğin kanat çırpması, büyük rüzgârları, fırtınaları oluşturabiliyor o zaman. Bu muhteşem bir şeymiş! Bunu aklımda tutmalı ve

sınıftaki arkadaşlarıma da anlatmalıyım!” dedi heyecanla Zeynep.

“Yani...” diye söze girdi Ahmet Amca. “Yani birbirinden çok alakasız olaylar bile birbirini etkileyebiliyor işte. Mesela sizin evinizde açık bırakıp da boşa yanmasına neden olduğunuz bir ışık yüzünden boşa kömür veya petrol harcanmış olabiliyor. Bunun oluşturduğu sera gazı yüzünden dünya daha da ısınabiliyor. Bunun neticesinde de kutuplardaki buzullar biraz daha eriyebiliyor. Sonuçta kutup ayıları, balinalar, foklar veya daha nice kutup hayvanları ihtiyaçları olan soğuk yaşam alanını kaybediyor. Belki ileride dünya daha da ısındıkça bu hayvanların nesilleri yok olacak. İşte bu, bir kelebek etkisi örneği. Yani, senin kapatmaya üşendiğin bir lambanın dünyaya bıraktığı büyük iz.”

“Hımmm... Evet. Gerçekten tasarrufun önemini şimdi daha da iyi anladım.” diye ekledi Zeynep.

Kızlar babalarına tatlı tatlı baktılar. Adeta gözleriyle “Bizi buraya iyi ki getirmişsin baba.” diyorlardı.

Ahmet Amca onlara biraz da rüzgâr türbinlerinin

içini gezdirdi. Elektriğin nasıl üretildiğini daha detaylı anlattı. Gerçekten insanoğlunun enerji üretmek için aklına gelen yöntemler çok sıra dışıydı. Ama daha da fazlası akla gelebilirdi.

Gün sonunda Ahmet Amcaları ile vedalaşan kızlar dönüş yolunda yorgunluktan uyuyakalmışlardı.

Ertesi gün Zeynep ödevini tamamladı ve babasına ödevini gösterdi. Gerçekten enerji tasarrufu konusunda çok detaylı bir ödev olmuştu. Zeynep, sadece rüzgâr türbinlerini değil bu konuda Türkiye ve dünyada yapılan alternatif çalışmaları da araştırmış ve ödevine koymuştu. Ödevinin başlığı ise "El Ele Daha Güzel Günlere" idi.

Ödev, okul öğretmenleri tarafından o kadar çok beğenilmişti ki bir cuma okul kapanışında Zeynep, ödevinin yazılı kısmını bütün okula okumuştur.

Bu ödev aynı zamanda Zeynep ve ailesi için de bir dönüm noktası oldu. Selin ve Zeynep artık elektrik ve su tüketimi konusunda daha hassas oldular. Elektriği de suyu da israf etmemeye özen göstermeye başladılar. Hatta öyle ki babalarının

bir süre sonra gelen elektrik ve su faturalarına gözleri inanamadı. Faturalar yarı yarıya düşmüştü. Ama, babalarını asıl sevindiren şey paralarını elde tutmaları değil, kızlarının bu tasarruf alışkanlığını kazanmış olmalarıydı.

Babaları da onlara jest olsun diye her ay faturaların tasarruf edilen miktarını kumbaralarına attı. Altı ay sonra o para ikisine de kocaman birer bisiklet olarak geri dönmüştü...

DIŞ AĞRISI

Dişi çok ağrıyordu Murat'ın. Aslında bu ağrı birkaç gün önceden kendisini hissettirmişti de o pek umursamamıştı. Annesinin yaptığı buz gibi nefis limonatayı içerken, sağ üstteki azı dişi sızım sızım sızlamıştı. Sonrasında da soğuk, sıcak ne içse bu sızıyı hissetmeye devam etmişti.

Daha fazla dayanamadı ve odasından çıkıp annesinin yanına gitti. Neyse ki annesi işe gitmemişti bugün, evdeydi. Murat, yanağını tutarak:

"Ahhh... Anne dişim çok ağrıyor." dedi acılı bir ses tonuyla.

Annesi telaşlanmıştı:

"Oğlum, hangi dişin? Neresi? Dur, aç bakayım ağzını."

Murat çaresizce annesinin söylediklerini yapıyordu ama sanki onun nazına eş değer olarak ağrı da artıyordu.

"Pek bir şey göremiyorum, anlaşılmıyor. Hadi, hazırlan da Nefise Teyze'ne gidelim." dedi annesi hemen ayağa kalkarak.

Nefise Teyze ailenin diş hekimiydi. Murat'ın annesiyle lise arkadaşıydılar. Liseden sonra birbirlerinden kopmamış ve dostluklarını her geçen yıl pekiştirmişlerdi. Nefise Teyze'nin oğlu ağdaş ile Murat da çok iyi arkadaştılar. Aynı okula gitmeseler de neredeyse her hafta sonu mutlaka bir araya gelmeye çalışıyorlardı.

Murat da annesi gibi hemen ayağa kalkıp hazırlanmak isterdi ama nedense hastane, doktor ve özellikle diş hekimi koltuğu onu biraz endişelendiriyordu. İstemeye istemeye yerinden kalktı ve hazırlandı.

Arabaya bindiler annesiyle. Murat arka koltuđa oturdu ve kemerini taktı. Bařka zaman olsa yolu keyifle seyreder, sevdiđi markalardaki arabaları bulabilmek için caddeleri, sokakları dikkatle incelerdi. řimdi tek dűřündűđü, ađrısıyla ona her řeyi unutturan ve onu mutsuz eden diřiydi.

Kısa sűren bir yolculuk sonunda diř hekimi Nefise Teyze'nin muayenehanesine varmışlardı.

Merdivenlerden yavaş yavaş çıktılar. Hava çok sıcaktı. Murat içinden “Şimdi şöyle bir bardak buz gibi limonata olacaktı...” diye geçirdi ama sonra bunun bir süre kendisi için sadece bir hayalden ibaret olacağını fark etti.

Muayenehanenin kapısını açtıklarında kendilerini karşılayan soğuk hava dalgası sayesinde biraz ferahlamışlardı. Bekleme salonu çok kalabalıktı. Annesi, Murat’a boş koltukları gösterdi. Murat otururken annesi de danışmadaki ablaya giriş yaptırıyor hem de Nefise Teyze’ye geldiklerini haber vermesini rica ediyordu. Evden çıkmadan onu telefonla aramış ama ulaşamamışlardı. Danışmadaki kız elindeki telefonu göstererek:

“Nefise Hanım az önce telefonunu bana emanet etti. Çok arayan olmuş ama açamamış yoğunluktan.” dedi.

“Anladım. Siz yine de bir şekilde haber verirsiniz sevinirim.” dedi tekrar annesi ve oğlunun yanına geçti.

Murat endişeliydi. Eğer dişine çok kötü bir şey olduysa, uzun süre tedavi görmesi gerekebilirdi. Gerçi Nefise Teyze'nin eli çok hafifti. Daha önceleri dişlerini kontrol ettirmek için birkaç defa gelmişlerdi buraya. Nefise Teyze onunla hep eğlenceli şeyler konuşmuş ve rahatlatmıştı. Yine de kaygılanmadan edemiyordu işte! İçinden "Umarım basit bir çürüktür ve hemen halleder Nefise Teyze." dedi. Sonra da biraz olsun dikkatini dağıtmak için etrafındaki diğer hasta ve hasta yakınlarını incelemeye başladı.

Muayenehane kapısının en yakınında saçları kırışmış, hafif kilolu ve orta yaşlı bir adam oturuyordu. Ara sıra başını kaldırıp doktorun odasına bakıyordu. Bir yandan da tablet bilgisayarıyla uğraşıyor ve zamanın geçmesini bekliyordu.

Orta yaşlı adamın hemen yanında ise kocaman güneş gözlükleriyle bir kadın oturuyordu. İçeride güneş olmamasına rağmen gözlüğünü çıkarmamıştı. Dudaklarını büzştürmüş ve sıkı sıkıya kapamıştı. Benimle konuşmayın, diye sanki etrafındakilere

mesaj veriyordu.

Gözlüklü kadının hemen yanındaki koltuk boştu. Devamındaki iki koltukta ise yaşlı bir kadın ve adam vardı. Birbirlerinin ellerini hiç bırakmayacakmışçasına sıkı sıkı tutuyorlardı. Ara sıra yaşlı adam kadına sessizce bir şeyler söylüyor, kadın ise hafifçe gülümsüyor ve başını sallıyordu. Yaşlı kadın Murat'ın kendisine dikkatli bir şekilde baktığını görünce dudaklarını aralayarak gülümsedi. Ama o da ne? Yaşlı kadının dişleri yoktu. Oldukça komik bir görüntü çıkmıştı ortaya. Murat kendisini tutamamış ve kıkırdayarak gülmüştü. Kadının sempatikliği ve o komik gülüşü karşısında Murat biraz olsun rahatlamıştı.

Bu yaşlı çiftin hemen karşısında genç bir kız oturuyordu. Yanında ise kardeşi gibi duran, Murat yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Kız çocuğu da onun gibi endişeliydi. Arada elini yanağına götürüyor ve üzgün üzgün etrafa bakıyordu. Ablası ise onunla hiç ilgilenmiyor ve sürekli telefonuna bakıyordu.

Mesaj sesleri bütün koridora yayılıyordu. Mesajları okurken gülümsüyor ve dokunmatik ekranına hızlı hızlı cevap yazıyordu.

Genç kızın çapraz koltuğunda bir delikanlı oturuyordu. Kollarını birbirine bağlamış ve karşısındaki sesi kısık televizyona bakıyordu. Genç kızın mesaj sesleri onu biraz rahatsız etmişe benziyordu.

“Hanımefendi, telefonunuzun sesini kısar mısınız?” dedi sinirli bir ses tonuyla.

Genç kız telefona öyle bir dalmıştı ki kendisine seslenen delikanlıyı duymadı.

“Hanımefendi, size söylüyorum?”

“Bana mı seslendiniz?” dedi genç kız şaşkınlıkla.

Delikanlı, kızın umursamazlığı karşısında iyice öfkelenmişti.

“Evet. Telefonunuzun sesini kısın. Bizi rahatsız etmeye hakkınız yok. Saatlerdir dın dın dın kafamız şişti burada!”

“Tamam, kısıyorum da bu nasıl bir konuşma

şeklidir? Saygısızlığın hiç lüzumu yok. Cık cık cık!” dedi genç kız da ona çıkışarak.

“Saygısızlık mı? İki defadır uyarıyorum ve siz beni ancak duyabiliyorsunuz. Kim daha saygısız acaba?”

“Siz bana saygısız mı diyorsunuz yani? Bu kadar da kaba olunmaz ki canım!” dedi genç kız.

Az önce telefonuna gülümseyen kız, gerçek hayata dönünce birden kızgın ve çatık kaşlı birisine dönüşmüştü.

Herkes şaşkın şaşkın olan biteni anlamaya çalışıyordu. Delikanlının yan koltuğunda oturan, lacivert takım elbiseli ve oldukça ciddi bir adam vardı. Genç kızın mesaj seslerinden o da rahatsız olmuştu. Fırsat bu fırsat diyerek hemen araya girdi.

“Delikanlı haklı. Bir kliniktesiniz. Bu tarz ortamlarda hasta ve hasta yakınlarını rahatsız etmemek için telefonunuzun sesini kısmanızdır. Bu bir toplumsal kuraldır.”

Genç kız insanların bu kadar üstüne gelmesine daha fazla dayanamadı.

“Toplumsal kuralları sizden mi öğreneceğim beyefendi? Telefonumun sesinin açık olduğunun farkında bile değilim. İnsanlık hâli, unutmuşum.” dedi oldukça kızgın bir ses tonuyla.

Takım elbiseli adam tam cevap verecekti ki cebinden telefonunu çıkarttı. Arayan kişiye cevap verdi ve konuşmasını daha sakin bir ortamda yapabilmek için ayağa kalkıp muayenehanenin camekân kısmına doğru ilerledi.

Genç kızın yanında oturan küçük kız zaten çok endişeliydi. Bir de üstüne böyle bir tartışma olunca iyice kaygısı artmıştı. Birden ağlamaya başladı. Hıçkırarak:

“Abla, gidelim buradan. Lütfen, lütfen, lütfen...” dedi.

“Ablacığım, yok bir şey. Bak birazdan sıra bize gelecek. Ağlama, lütfen...” diyerek kardeşini sakinleştirmeye çalıştı genç kız.

Danışmada olan biteni izleyen görevli kız hemen küçük kızın yanına geldi.

“Neden ağlıyorsun canım? Dişin çok mu ağrıyor? Kıyamam ben sana ya...” diyerek başını okşadı.

Küçük kız bu merhametli tavırdan biraz etkilenmişti. Hıçkırıkları kesilmişti. Ablasının ise öfkesi dinmemişti. Delikanlıya bakarak:

“Kardeşim sizin yüzünüzden korktu. Hadi ben neyse de küçücük kızdan ne istediniz anlamıyorum?” dedi.

Delikanlı ne diyeceğini bilemeden bir süre baktı. Sonra ayağa kalktı ve bir hışımla kıza cevap verdi.

“Hanımefendi, isterseniz bir temiz hava alın gelin. Ben sizi uyardım sadece, kardeşinizi neden ağlatmak isteyeyim?”

Murat’ın annesi olay daha fazla uzamasın diye araya girdi.

“Gençler, sakın olalım lütfen. Sizin öfkeniz yüzünden çocuklar korkuyor. Basit bir meseleyi bu kadar uzatmanın hiç alemi yok. Unutalım gitsin.”

“Çocukların hatırına susuyorum.” dedi genç kız ve telefonuna mesaj yazmaya devam etti.

Ortamın gerginliği yüzünden Murat'ın da keyfi kaçmıştı. Endişeli gözlerle annesine baktı.

“Anne, daha çok bekler miyiz?” diye sordu.

“Canım, oğlum. Biraz daha sabredelim.” dedi merhametli ses tonuyla.

O sırada bekleme salonundan içeriye, kucağında şirin, tatlı bir bebek ile bir kadın girdi. Güneş gözlüklü kadının yanındaki boş koltuğa oturdu. Bebeğini de kucağına oturtup, yüzünü salondaki insanlara doğru çevirdi. Ve ne olduysa ondan sonra oldu.

Orta yaşlı adam, beklemekten sıkılmıştı. Tabletinden kafasını kaldırıp, etrafa baktı. Kadının kucağındaki minik bebeğin eğilmiş, kendisine baktığını fark etti. Bebek, yeni çıkmış iki dişini göstererek gülümsedi. Çok tatlıydı! Adam da bebeğe gülümseyerek:

“Adın ne senin bakalım?” diye sordu.

Annesi nazikçe cevap verdi.

“Ayşe. Ayşe Naz.”

“Aa, benim kızımın adı da Ayşe. Çok tatlısın sen

Ayşecik.” dedi adam neşeyle.

Murat’ı güldüren komik yaşlı kadın da sevgiyle küçük kızın hareketlerini izliyordu. Eşi Ayşe’ye bakarak sohbeta dahil oldu:

“Bizim de bir torunumuz var. Hemen hemen bu kadar. Bir gülücüğüyle dünyamız değişiyor. Öyle değil mi hanım?”

Yaşlı kadın sadece “Hı hı,” diyebildi.

Gözlüklerinin üstünden olan biteni izleyen diğer kadın:

“Benim kızım da hamile...” deyiverdi.

Genç kız birden elindeki telefonda gözünü çevirerek gözlüklü kadına baktı:

“Ben de ebeyim. Kızınız hangi hastanede doğum yapacak?” diye sordu.

Gözlüklü kadın nazik bir şekilde gözlüklerini çıkarıp, kızının doğum yapacağı hastaneyi söyledi.

“Benim çalıştığım hastane.” dedi gülümseyerek genç kız.

Delikanlı “ebe” kelimesini duyunca şaşırarak genç

kıza baktı. Genç kıza dönerek:

“Aa, benim annem de orada hemşire. Belki de tanıyorsunuzdur.” diye araya girdi.

Lacivert takım elbiseli, ciddi adam da telefon konuşmasını bitirmişti. Bekleme salonundaki insanların kendi aralarında konuştuklarını gördü. Merakla en yakınındaki bekleyen hastaya durumu sordu.

“Ne oldu? Yoksa hâlâ aynı meseleyi mi konuşuyorlar?” diye sordu.

Orta yaşlı adam, takım elbiseli adama:

“Hayır, beyefendi. Ufaklık geldi, ortalık şenlendi” diyerek bebeği gösterdi.

Takım elbiseli adam “Hımmm...” diyerek, bebeğe baktı. Bebek kendisinden bahsedildiğini anlamıştı. Tatlı tatlı bakıp minik dişlerini gösterdi. Adam, bebeğin dişlerini görünce gülmeye başladı. Çok komik gözüküyorlardı.

Murat da yerinden kalkmış, bebeğin yanına gitmişti. Yüzünü şekilden şekle sokarak bebeği

güldürmeye çalışıyordu. Dişinin ağrısını çoktan unutmuştu.

Çok değil iki dakika sonra, muayenehanenin kapısından çıkan Nefise Teyze, sıradaki hastayı çağırdı. Ancak, içeride öyle koyu bir sohbet başlamıştı ki kimse doktoru duymuyordu. Doktor üçüncü kez:

“Lütfen, sıradaki hasta!” diye sesini yükseltince orta yaşlı adam yerinden kalktı ve içeriye girdi.

Birbiriyle tartışarak konuşmaya başlayan genç kız ve delikanlı ise koyu bir sohbeta dalmışlardı. Bir ara delikanlı:

“Kusura bakmayın, size biraz sert çıktım. Daha nazik olabilirdim.” diyerek genç kızdan özür diledi.

Genç kız ise mahcuptu.

“Ben de daha duyarlı davranabilirdim. Hastanedeki arkadaşımın mesajlaşıyordum. Kardeşimi doktora getirmem gerekiyordu ama izin günüm değildi. Sağ olsun, benim yerime arkadaşım görevimi devraldı.” dedi.

Hastalar birbirleriyle sohbet ederken zamanın nasıl geçtiğini anlamamışlardı. Sırayla muayene olmuş ve ayrılmışlardı.

En sona bebekli kadın ve Murat ile annesi kalmıştı klinikte.

“Haydi bakalım, gel Murat. Çok bekletmedim değil mi?” diyerek Nefise Teyze, Murat’ı odasına çağırırdı.

Annesiyle beraber içeriye girdiler. Nefise Teyze önce Murat’ı muayene için hazırladı sonra da annesiyle sohbet etmeye başladı. Bir yandan konuşuyor bir yandan da Murat’ın dişlerini kontrol ediyordu.

“Murat, galiba şu arkadaki azı dişlerinden birisinde çok ufak bir çürük var. Ama endişelenme hemen halledeceğim.” dedi.

Gerçekten de çok kısa sürede işini bitirmişti Nefise Teyze. Murat sabahtan beri boşuna endişelenmişti.

Annesiyle beraber muayenehaneden ayrılırlarken ikisinin de aklından aynı düşünceler geçiyordu.

Muayenehanede insanların birbirlerini fark etmesi, nezaketi ve saygıyı hatırlamaları sadece minik bir bebeğin gülümsemesiyle başlamıştı. Bir gülücük sayesinde herkes değişebilirdi...

**BİR AVUÇ
ŞEKER**

Altıncı sınıfa gidiyordu Sevde. Nevşehir'in Ürgüp şehrinde yaşıyordu. Başarılı bir öğrenciydi. En sevdiği ders İngilizceydi. Dil öğrenme konusunda oldukça yetenekliydi. İngilizce öğretmeni de Sevde'nin bu kabiliyetinin farkındaydı, kendisini daha iyi geliştirebilmesi için onu destekliyordu. Sırf Sevde'ye özel, kendi kütüphanesinden İngilizce kitaplar getiriyordu. Yaşadıkları yer tarihî birçok yapıyı içinde barındırdığından farklı ülkelerden turistler geliyordu. Zaman zaman çocukları çevrelerini daha iyi keşfedebilmeleri için gezilere götürüyor ve karşılaştıkları turistlerle konuşarak dillerini geliştirmelerini sağlıyordu.

Sevde de rehberleri görünce hevesleniyor ve onlar gibi ileride turistlere rehberlik yaptığını hayal ediyordu. Ama en büyük hayali, büyüyünce dünyayı gezen bir seyyah olabilmektir.

Sevde'nin babasının bir kuruyemiş dükkânı vardı. Okul çıkışında hemen soluğu orada alır ve babasına yardım ederdi. Eh, tabii arada babasının ev halkı için ayırdığı çerezlerden atıştırarak kendisini

ödüllendirirdi.

Babası çok dürüst ve adaletli bir adamdı. Müşteri 100 gram çekirdek istese, o 20 gram fazla koyardı. Sevde, babasının bu yaptığına bazen anlam veremezdi.

“Babacığım neden fazla koyuyorsun?” diye sorar, babası da:

“Aman kızım, kimsenin hakkı kalmasın üstümüzde. Biz fazla koyalım da helalühoş olsun.” derdi.

Dükkâna her zaman büyükler gelmezdi. En iyi müşterileri çocuklardı. Özellikle yaz gelince dondurma tezgâhının başına üşüşürlerdi. Babası onları bekletmeyi istemez ve hemen ne istiyorlarsa vermeye çalışırdı. Kimisinin parası tam yetmezdi. İşte o zaman, babası daha fazla para istemez ve “Bu seferlik de bizden olsun.” derdi.

Ara sıra dükkâna tanıtım amaçlı yeni çıkmış çikolata ya da şeker gelirdi. Babası çoğu zaman bunları parayla satmazdı. Sevde’yi yanına çağırır,

“Kızım, al bu paketi ve mahalledeki çocuklara dağıt.” derdi.

Sevde'nin şaşkın bakışlarını fark edince de:

“Eh kızım, her zaman para kazanacak değiliz ya, biraz da güler yüz kazanalım.” derdi.

Sevde de babasının bu merhametli tavrı karşısında neşe içinde elindeki paketle mahalleye koşardı.

“Hey millet, toplanın. Ziyafet var!” diyerek herkesi başına toplardı.

Beş dakika içinde kutunun içinde tek bir çikolata, şeker kalmazdı. Çocuklar hepsini keyifle yerlerdi. Bazısına kalmazdı. O zaman diğerleri şeker ve çikolatalarını ikiye böler ve arkadaşlarıyla paylaşırlardı.

Bir gün çok enteresan bir şey oldu. Hafta sonuydu. Sevde dükkânda yalnızdı. Babası yan taraftaki komşu dükkânda çay içip muhabbet ediyordu. Hava biraz kapalıydı. Belli ki yağmur yağacaktı. Dükkâna da pek müşteri uğramıyordu. Sevde dükkânın tozunu almış, paketleri düzenlemişti. İçecek dolabındaki gazozları bile saymıştı. İyiden iyiye sıkılmaya başlamıştı.

Yerinden kalktı ve dükkânın önündeki leblebi kavurma makinasının başına geçip küçük bir kürekle

karıştırmaya başladı. Arada babasına bakıyor ve her Şey yolunda mesajı veriyordu kaş göz hareketleriyle.

O sırada küçük bir kız, erkek kardeşiyle beraber dükkâna geldi. El ele tutuşmuşlardı. Beş altı yaşlarındaydılar. İki çocuk şaşkın gözlerle hem Sevde'yi hem de kavurma makinasında dönen leblebileri seyrediyorlardı.

Sevde'nin babası da yanlarına gelmişti.

"Hoş geldiniz, çocuklar. Buyurun ne verelim size?" diye sordu.

Erkek çocuk:

"Şey, biz leblebi istiyoruz. Alabilir miyiz?" diye sordu.

"Parasını verirseniz neden olmasın?" diye cevap verdi Sevde.

Kız kendinden emin bir Şekilde:

"Bizim çok paramız var." dedi.

Çocuğun ses tonu, Şekerci Amca'nın dükkânına tek başına gittiği günü hatırlatmıştı Sevde'nin babasına.

İki çocuk, bir süre daha leblebileri seyrettiler.

Sevde'nin babası bir kese kâğıdı dolusu taze kavrulmuş leblebiyi erkek çocuğa uzatarak:

"Aman, dikkatli taşı. Dökülmesin." dedi.

Çocuk başını sallayarak:

"Tamam." dedi sonra da kız kardeşine döndü.

"Parayı sen ver." dedi.

Sevde'nin babası elini uzattı. Küçük kız cebinden çıkarttığı birkaç bozuk parayı uzattı. Adam şaşkın şaşkın gülümsedi. Bu parayla ancak iki tane sakız alınabilirdi.

Sonra kendi çocukluğunu hatırladı. Şekerci Amca'ya kiraz çekirdeği vererek bir sürü şeker almıştı. En azından bu çocuklar insafli çıkmışlar ve para vermişlerdi.

Küçük kızın sesiyle kendine geldi.

"Yetmez mi?" diye soruyordu küçük kız.

Babası aynı Şekerci Amca gibi cevap verdi.

"Sanırım biraz fazla bile." diyebildi. "Üstünü vereyim."

Para kasasının çekmecesinde bozuk para aradı. İki kuruşu kızın açık avucuna koydu. Dükkânın

dışına kadar çıkıp çocukları uğurladı.

Tekrar dükkâna döndüğünde Sevde'nin şaşkın bakışlarıyla karşılaştı. Babasına:

"Babacığım o çocuklar sana çok az para verdiler. Sen neden bir kese kâğıdı dolusu leblebi verdin ki? Azıcık avuçlarına koysan olmaz mıydı?" diye sordu.

"Hayır, olmazdı benim güzel kızım." diye cevap verdi babası.

"Ama beni daha da şaşırtan para üstü vermen oldu. Sence de bu biraz garip olmadı mı?"

"Hayır yavrum, hiç garip olmadı. Çünkü, Şekerci Amca'ya olan borcumu ödemek zorundaydım." dedi babası.

"Şekerci Amca mı?" diyerek anlamsız gözlerle baktı Sevde.

Babası da ona kendi çocukluğuna en tatlı, en harika anıları bırakan Şekerci Amca'yı anlattı.

Babası, Şekerci Amca'nın şekerci dükkânına ilk girdiğinde dört yaşlarındaydı. Aradan tam 40 sene geçmişti ama dükkânın muhteşem kokusunu ve her köşesini hâlâ hatırlıyordu.

Annesiyle eve bir şeyler almak için çıkmışlardı dışarıya. Eve dönerken annesi şekerçi dükkânına da uğramıştı.

“Bakalım şekerlerinin tadı nasılmış?” demişti sessizce.

Yaşlı adam şeker tezgâhının arkasında onları seyrederken, annesi onun elinden tutup pırl pırl cam tezgâhın önüne götürmüştü. Oğlu, önündeki şahane şekerlere hayran hayran bakarken, annesi ve Şekerçi Amca şekerler hakkında konuşuyorlardı. En sonunda annesi onun için bir şey seçmiş ve Şekerçi Amca’ya parasını ödemişti.

O günden sonra ne zaman annesiyle alışverişe çıksalar, Şekerçi Amca’ya da uğramaya başlamışlardı. O ilk ziyaretten sonra annesi, şekerini kendisinin seçmesine izin vermişti.

Şekerçi Amca’nın dükkânındaki kadar çok çeşitte şeker başka hiçbir yerde yoktu. Şekerler öyle güzel gözükürlerdi ki hangisini seçeceğine bir türlü karar veremezdi. Bu dükkânda şeker seçmek onun için dünyanın en zor işiydi. Hepsine teker teker bakardı.

En sonunda bir karar verirdi ama seçtiği şeker poşete koyulurken üzölmeye başlardı. Belki yeşil olanın tadı daha güzeldi? Hem onun yenmesi daha uzun sürüyor olabilirdi? Bütün bunları düşünmekten kendisini alamazdı!

O zamanlar paranın ne olduğunu pek anlamıyordu. Ne annesi ne de babası ona bir şeyleri parayla alması gerektiğini anlatmıştı.

Annesinin satıcılara cüzdanından bir şey verdiğini, satıcının da istediğini ona paketleyip verdiğini görürdü. Annesi bunu Şekerci Amca'dan şeker alırken de yapmıştı. Bu çok hoşuna gitmişti. Çünkü, o da bir şeyler verip istediği kadar şeker alabilirdi!

Bir gün kendi kendine bir karar verdi. Sokağa çıktı ve Şekerci Amca'nın dükkânına doğru tek başına yürümeye başladı.

Dükkânın kapısını yavaşça açtı ve içeriye girdi. Boy boy cam kavanozların olduğu şeker tezgâhının arkasındaki Şekerci Amca'yı gördü. Çok yaşlıydı. Başında kar gibi bembeyaz bir saç bulutu vardı.

Büyölenmiş gibi, yavaş yavaş şekerlerin olduğu

vitrine yürüdü.

İstediklerinin hepsini sayınca, Şekerci Amca:

“Bütün bunları ödeyecek kadar paran var mı?” diye sordu.

“Tabii.” diye karşılık verdi. “Çok param var.”

Elini uzatarak Şekerci Amca’nın avucuna bir kâğıda sarılmış kiraz çekirdeklerini koydu.

Şekerci Amca, önce elindeki kiraz çekirdeklerine, sonrada uzun süre onun yüzüne bakmıştı.

Telaşlanarak:

“Yetmez mi?” diye sordu.

Şekerci Amca:

“Sanırım biraz fazla bile.” demişti. “Üstünü vereyim.”

Para kasasının yanına gitti. Kasanın çekmecesini açtı. Tekrar tezgâha dönerek, Sinan’ın eline iki kuruş bıraktı.

“Ya işte kızım. Benim Şekerci Amca hikâyem böyle. Aradan çok uzun zaman geçti ama ben ona olan borcumu ödeyememiştim. Nasip bugüneymiş.” dedi babası derin bir oh çekerek.

Sevde çok etkilenmişti bu hikâyeden. Gerçek cömertlik bu olsa gerekti. Babasına sevgiyle sarıldı ve:

“Biliyor musun baba, sen de bizim mahallenin en cömert amcalarından birisisin. Arkadaşlarım seni çok seviyor. İyi ki varsın.” dedi ve kocaman bir öpücük kondurdu yanağına.